

Asia: VN/1463/2025

Lausuntopyyntö selvityksestä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminnan edellytyksistä ja linjauksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Raportissa ehdotetaan avustustoiminnan uudistamista kahdella vaihtoehtoisella mallilla.

- **A - Tasapainoista tulevaisuutta rakentamassa (raportin kappale 4.1.)**
- **B - Muutokseen sopeuttaminen (raportin kappale 4.2)**

Kumpi malleista soveltuu mielestänne paremmin uudistuksen lähtökohdaksi?

Valinta:

Ei kumpikaan yllä mainituista, perustelu: [Emme kannata kumpaakaan selvityshenkilön ehdottamista malleista. Perustelut: Malli A ja B on avattu eriarvoisesti, joten niiden vertaaminen toisiinsa on mahdotonta. Mallissa A, jota on siis avattu enemmän, on unohdettu täysin vammautuneet ihmiset eli henkilöt, jotka tarvitsevat kaikista eniten apua ja tukea elämäänsä. Molempiin malleihin yhteiseksi toimenpiteiksi on ehdotettu kohdassa 4.4, että järjestöjen yleisavustuksen suuruus olisi tulevaisuudessa 25 % kohdennettujen yleisavustuksien yhteissummasta. Tämä ehdotus ei ole kannatettava, koska järjestöt tekevät yleisavustuksella hallinnollisen työn lisäksi järjestöjen perustehtäviä eli viestintää, ennaltaehkäisevää työtä, edunvalvontaa, neuvontaa ja ohjausta. Raportissa esitetty yleisavustuksen uusi laskentatapa käytännössä lopettaisi pienet ja keskisuuret järjestöt, koska heillä ei voisi yleisavustuksen alla olla enää henkilökuntaa. Järjestöjen itsenäisyys tulee taata tulevaisuudessakin, järjestöt ovat syntyneet aikoinaan tiettyyn tarkoitukseen eli ajamaan tietyn heikommassa asemassa olevan ryhmän etuja, että he voisivat olla yhteiskunnassa yhdenvertaisia toimijoita. Järjestöjen ohjaus ei saa olla tulevaisuudessakaan poliittisesti ohjattua.]

2. Selvityshenkilön raportissa esitetyssä Tasapainoinen tulevaisuus- avustusmallissa avustuksia kohdennettaisiin viidelle teema-alueelle, jotka liittyvät yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, joihin liittyvään toimintaan tulisi jatkossa kohdentaa STEA-avustuksia. Teemat liittyvät suomalaisen yhteiskunnan keskeisiin haasteisiin, kuten ikärakenteen muutokseen ja kansansairauksiin. Kappaleessa 4.1 esitetyt teemat ovat:

- **lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen**

- ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen
- mielenterveyden edistäminen
- yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen
- väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

Ovatko esitetyt teemat edustamasi organisaation näkökulmasta perusteltuja?

Eivät ole. Raportissa esitetyt teemat eivät suoraan kata kaikkia järjestöissä tehtäviä tehtäviä, vammaiset ihmiset ja pitkäaikaissairaat jäävät raportissa kokonaan huomioimatta. Kansalaisjärjestöt on perustettu ajamaan tietyn, heikommassa asemassa olevan ryhmän etuja, että he pystyisivät toimimaan yhteiskunnassa tasa-arvoisina toimijoina. Nyt ehdotetut teemat rajaavat useita vammaisryhmiä avustetun toiminnan ulkopuolelle.

Mallissa ei ole huomioitu YK:n vammaissopimuksen vaatimuksia ja malli on vammaisia ihmisiä syrjivä.

Mielestämme on todella kyseenalaista pyytää lausunnonantajia laittamaan eri teema-alueet tärkeysjärjestykseen. Kaikki teemat ovat yhteiskunnallisesti tärkeitä, mutta ne eivät voi ohjata tulevaisuudessa järjestöjen rahoitusta.

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä); Käytä kutakin vaihtoehtoa vain kerran seuraavissa kysymyksissä.A) Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)B) ikääntyneiden toimintakyvyn tukeminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)C) mielenterveyden edistäminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)D) yksinäisyyden vähentäminen ja osallisuuden vahvistaminen

-

Arvionne teema-alueiden tärkeydestä asteikolla 1-5 (1= tärkein, 5 = vähiten tärkeä)E) Väestöterveyden edistäminen ja kansansairauksien ehkäisy

-

3. Selvityshenkilön raportissa on esitetty kappaleessa 4.1.3., että järjestöjen toiminnan alueellisia hyödyntämismahdollisuuksia voitaisiin lisätä ja hallinnollista taakkaa keventää siirtämällä hyvinvointialueiden järjestöavustukset STEAn hallinnoitavaksi? Kannatatteko ehdotusta järjestöavustusten siirtämisestä hyvinvointialueilta STEA-avustuksiksi? Valinta:

Ei, perustelu (ei pakollinen) [Emme kannata järjestöavustusten siirtämisestä hyvinvointialueilta STEA-avustuksiksi. Perustelut: Hyvinvointialue tuntee paremmin paikalliset tarpeet, haasteet ja paikalliset toimijat. Paikallisella tasolla toimijat ovat usein itse vammautuneita ja toimivat pienillä voimavaroilla.]

4. Kappaleessa 4.1.1.6 selvityshenkilö on esittänyt tapoja, joilla teemoja olisi mahdollista työstää edelleen siten, että STEAlla on alkuvaiheessa merkittävä rooli. Miten mielestänne mahdolliset muut teemat tulisi määritellä?

Emme kannata teemaperusteisuutta. Teemaperusteisessa rahoituksessa on suuri riski järjestöjen itsenäisyyden, riippumattomuuden ja perustehtävän vaarantumisesta. Yhteiskehittämisen prosessin käyttö näin laajassa toiminnassa on haastavaa ja lisää byrokraattisuutta (uhkana myös rahoitusvarojen valuminen yhteiskehittämisen työpajojen järjestämiseen). Rahoitus ei saa vaarantaa vammaisten ihmisten ihmisoikeuksia, perusoikeuksia ja oikeutta osallisuuteen.

5. Muita huomioitanne raportista

Raportissa on unohdettu kokonaan vammaiset ihmiset ja heidän perusoikeudet. Rahoituksen myöntöehdot eivät voi arvottaa eri ihmisiä sen perusteella mihin ryhmään ihminen kuuluu. Rahoituksen pohjana tulee olla vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja muuten erityistä tukea tarvitsevien tarpeet. Raportissa on myöskin unohdettu järjestöjen perustehtävä ja raportti uhkaa romuttaa Suomen kansalaisyhteiskunnan.

Hyvinä asioina raportissa pidämme järjestöjen varainhankinnan tukemista, avustuksien myöntämistä useammaksi vuodeksi kerrallaan ja tilintarkastuksen keventämistä.

Puhakka Päivi
Aivovammaliitto - Toiminnanjohtaja